

Byla C-98/24**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data**

2024 m. vasario 6 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Obvodní soud pro Prahu 1 (Čekijos Respublika)

Nutarties dėl prejudicinio sprendimo priėmimo data:

2024 m. sausio 29 d.

Proceso dalyviai

L. P.

A. K.

R. K.

R. F. von K.-K.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismui teikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą**Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:**

Obvodní soud pro Prahu 1 (Prahos 1 apylinkės teismas, Čekijos Respublika), <...> kuriam atstovauja įgaliotasis teismo komisaras <...>, Prahos notaras, <...> Čekijos Respublika.

Pagrindinės bylos dalykas:

1. Palikėjas L. K., mirties momentu gyvenęs P., Čekijos Respublikoje, mirė 2022 m. rugpjūčio 24 d. Remdamasis proceso dalyvių parodymais ir dokumentais (Vokietijos civilinės būklės aktų įrašų išrašais), teismas nustatė, kad palikėjas buvo našlys ir turėjo du vaikus – dukras E. D. ir N. K., bei vaikaičius: A. K., R. K. ir R. F. von K.-K., kurie yra N. K. vaikai.
2. Patikrinus *Evidence právních jednání pro případ smrti* (Teisės aktų registras mirties atveju), kurį tvarko *Notářská komora České republiky*

(Čekijos Respublikos notarų rūmai), nustatyta, kad palikėjas pateikė du nurodymus dėl turto po jo mirties:

- oficialaus dokumento (notarinės) formos pareiškimą dėl paveldėjimo teisės atėmimo, kurį 2015 m. birželio 23 d. surašė JUDr. P. vietovės notarė I. S., numeris NZ 149/2015; Čekijos teisės požiūriu (plačiaja prasme) laikomą paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimu (R. Fiala, L., Drápal ir kt., *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720) Komentář (Civilinis kodeksas IV, Paveldėjimo teisė (1475–1720 straipsniai, Komentarai)*, 2-as leidimas, Praha, C.H. Beck 2022, p. 62); jis buvo padarytas dar prieš įsigaliojant Reglamentui Nr. 650/2012 (Reglamentas Nr. 650/2012 taikomas nuo 2015 m. rugpjūčio 17 d.);
 - oficialaus dokumento (notarinės) formos testamentą, kurį sudarė Mgr. R. N., P. vietovės notaras 2017 m. gruodžio 20 d., numeris NZ 563/2017, pagal kurį šio oficialaus dokumento dalimi taip pat buvo paveldėjimo klausimams taikytinos teisės pasirinkimas, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 650/2012 22 straipsnio 1 dalyje.
3. 2022 m. lapkričio 30 d. prašyme dukters N. K. ir vaikaičių A. K., R. K. ir R. F. von K.-K. atstovas nurodė, kad palikėjas kartu su žmona E. K., gimusia 1927 m. gruodžio 20 d., mirusia 2007 m. sausio 9 d., 1999 m. lapkričio 2 d. pas vietovės H., Vokietijos Federacinė Respublika, notarą Dr. J. F. sudarė bendrąjį sutuoktinių testamentą (originalo kalba *gemeinschaftliches Testament*) pagal Vokietijos civilinį kodeksą, dar vadinamą „Berlyno testamentu“. Vėliau šis bendrasis testamentas buvo iš dalies pakeistas 2001 m. vasario 8 d. bendru sutuoktinių pareiškimu, pateiktu vietovės H., Vokietijos Federacinė Respublika, notarui Dr. J. F. Pasak dukters ir vaikaičių atstovo, šis bendrasis testamentas, iš dalies pakeistas vėlesniu pareiškimu (toliau – bendrasis sutuoktinių testamentas), buvo ir yra galiojantis palikėjo ir jo sutuoktinės E. K. paskutinės bendros valios pareiškimas, sudarytas pagal galiojančias Vokietijos teisės nuostatas. Dukros N. K. ir vaikaičių A. K., R. K. ir R. F. von K.-K. atstovas 2022 m. lapkričio 30 d. prašyme detaliai išdėstė bendro sutuoktinių testamento turinį ir BGB (Vokietijos civilinis kodeksas) teisinį reglamentavimą, teigdamas, kad palikėjas ir jo sutuoktinė aiškiai apribojo savo testamentinės valios laisvę (vok. *Testierfreiheit*) vieno iš jų mirties atveju. Atstovo teigimu, po antrojo palikėjo mirties palikėjas galėjo pakeisti įpėdinių ratą tik paskirdamas paveldėtoju bet kurį iš bendrajame sutuoktinių testamente nurodytų asmenų, todėl galėjo rinktis tik iš testatorių dukterų, t. y. N. K. ir E. D., bei jų vaikų. Taip N. K. ir vaikaičių A. K., R. K. ir R. F. von K.-K. atstovas motyvavo vadinamąjį įpareigojantį poveikį, kurio pasekmė – testatorių, sudarančių bendrąjį testamentą, teisinių santykių fiksavimas, kuris po pirmojo sutuoktinio mirties nebegali būti keičiamas kitaip, nei numatyta bendrame sutuoktinių testamente.

4. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutartyje byloje Nr. 37 D 227/2022-118, kuri vėliau buvo apskūsta apeliacine tvarka, padarė išvadą, kad Čekijos teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl paveldėjimo pagal Reglamento Nr. 650/2012 4 straipsnį ir kad jurisdikcijos pagrindas yra [*Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních* (Įstatymas Nr. 292/2013 dėl specialiųjų teismo procesų, toliau – Įstatymas Nr. 292/2013)] 98 straipsnio 1 dalies a punktas. Teismas taip pat pažymėjo, kad pagal Reglamento Nr. 650/2012 22 straipsnio 1 dalį visiems paveldėjimo klausimams taikoma Čekijos teisė.
5. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neleido palikėjo dukrai N. K. toliau dalyvauti procese, susijusiame su palikėjo palikimu ir nusprendė, kad procesas bus tęsiamas tik dalyvaujant L. P., kaip vienintelei palikėjo įpėdinei pagal 2017 m. gruodžio 20 d. sudarytą testamentą.
6. Gavęs dukters N. K. ir vaikaičių A. K., R. K. ir R. F. von K.-K. apeliacinį skundą, apeliacinės instancijos teismas iš dalies paliko galioti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nutartį (dėl rezoliucinės dalies susijusios su dukters N. K. neturėjimu teisės dalyvauti teismo procese), o likusią šios nutarties dalį panaikino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.
7. Apeliacinis teismas rėmėsi Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalimi (Jeigu asmuo gali pareikšti paskutinę valią dėl turto palikimo pagal teisę, taikytiną pagal 24 arba 25 straipsnius, vėlesni taikytinos teisės pakeitimai nedaro poveikio jo galėjimui keisti ar atšaukti tokią paskutinę valią). Šiuo pagrindu Apeliacinis teismas paaiškino: palikėjo galėjimui (teisinei galimybei) pakeisti ar atšaukti tą bendro testamento dalį, kuria jis paskyrė paveldėtojais savo vaikaičius (jeigu jo sutuoktinis mirtų anksčiau), neišvengiamai taikoma Vokietijos, o ne Čekijos teisė <...>. Apeliacinio teismo nuomone, šiai išvadai neprieštarauja ir Magdalenos Pfeifer nuomonė (M. Pfeifer, *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, Praha, Wolters Kluwer ČR 2017, p. 173). Apeliacinio teismo manymu, remiantis cituota nuomone, atsižvelgiant į šios bylos faktines aplinkybes darytina tik išvada, kad jeigu palikėjas pagal „pasirinktą“ (žr. Reglamento Nr. 605/2012 83 straipsnio 4 dalį) Vokietijos teisę galėjo sudaryti bendrąjį testamentą, jis turi teisę bet kada vėliau pakeisti ar atšaukti šią paskutinę valią dėl turto palikimo pagal Vokietijos teisę, neatsižvelgdamas į bet kurios kitos taikytinos teisės (atkreiptinas dėmesys, kad tai yra taikytina teisė, kuri taikoma visiems palikimo klausimams) nuostatas palikimo valios dėl turto palikimo pakeitimo ar atšaukimo metu, t. y. nepriklausomai nuo Čekijos teisės, kurią vėliau pasirinko palikėjas, nuostatų. Apeliacinio teismo nuomone, tai, kad Čekijos teisė ne tik nedraudžia palikėjui atimti iš

įpėdinių paveldėjimo teisę bendrame testamente, bet ir leidžia toki atšaukimą be jokių apribojimų (priešingai nei Vokietijos teisėje), neturi jokios įtakos klausimo dėl Vokietijos teisės taikymo bendro testamento pakeitimui ar atšaukimui.

8. Apeliacinės instancijos teismas pavedė pirmosios instancijos teismui nustatyti (nustačius Vokietijos teisės normų turinį), ar (ir galbūt kokiomis sąlygomis) pagal Vokietijos teisę galima netaikyti bendrojo sutuoktinių testamento dalies, kurioje numatyta, jog testatorius savo turta palieka vaikaičiams A. K., R. K. ir R. F. von K.-K. taip, kaip tai padarė palikėjas 2015 m. birželio 23 d. pareiškime dėl paveldėjimo teisės atėmimo ir 2017 m. gruodžio 20 d. testamente. Kita vertus, tik tada bus galima išspręsti ginčą dėl paveldėjimo teisės tarp įpėdinių pagal 2017 m. gruodžio 20 d. testamentą, t. y. L. P., ir palikėjo vaikaičių <...>. 2017 m. gruodžio 20 d. testamente nurodytos L. P. paskyrimas palikėjo turto paveldėtoja ir 2015 m. birželio 23 d. dokumente nurodyto vaikaičių A. K., R. K. ir R. F. von K.-K. paveldėjimo teisės atėmimo teisinių pasekmių vertinimas turi būti atliekamas pagal Vokietijos teisę.

Prejudicinio klausimo dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia tris klausimus. **Pirmasis klausimas** susijęs su sąvokos „paskutinė valia dėl turto palikimo“ apibrėžtimi. Ar Reglamento Nr. 650/2012 3 straipsnio 1 dalies d punktas arba 83 straipsnio 3 ir 4 dalys, siejamos su Reglamento Nr. 650/2012 3 straipsnio 1 dalies d punktu, turi būti aiškinami taip, kad sąvoka „paskutinė valia dėl turto palikimo“ apima ir palikėjo pareiškimą dėl paveldėjimo teisės atėmimo. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, **antrasis klausimas** susijęs su aiškinimu, kokia teisė taikytina paveldėjimui, jei palikėjas iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. išreiškė kelis paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimus, kurie susiję su asmeniu, turinčiu daugiau nei vieną pilietybę. **Trečiasis klausimas** yra susijęs su Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalies aiškinimu, t. y. kiek ši nuostata atmeta vėlesnio taikytinos teisės pakeitimo poveikį asmens galėjimui keisti ar atšaukti tokią paskutinę valią.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 3 ir 4 dalys, siejamos su Reglamento Nr. 650/2012 3 straipsnio 1 dalies d punktu, turi būti aiškinamos taip, kad paskutinės valios dėl turto palikimo sąvoka apima palikėjo pareiškimą dėl paveldėjimo teisės atėmimo?
2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad jei palikėjas iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. raštu padarė kelis paskutinės

valios dėl turto palikimo pareiškimus, kurie atitiko valstybės teisę, kurią palikėjas būtų galėjęs pasirinkti pagal Reglamentą Nr. 650/2012, teisė, kuri laikoma pasirinkta kaip paveldėjimui taikytina teisė, yra teisė, pagal kurią palikėjas iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. paskutinį kartą pareiškė testamentinę valią dėl turto palikimo?

3. Ar Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad jeigu palikėjo galėjimas pareikšti testamentinę valią buvo apribotas dėl iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. pagal teisę, kuri buvo taikoma visiems su palikimu susijusiems klausimams, pareikštos valios, ir jeigu vėliau pasikeitus šiai teisei pasikeitė jo galėjimo pareikšti testamentinę valią sąlygos, ar teisė, kuri būtų taikoma jo turto palikimui, jeigu jis būtų miręs paveldėjimo susitarimo sudarymo dieną, ir toliau riboja palikėjo galėjimą pareikšti testamentinę valią, neatsižvelgiant į tai, kad pagal teisę, kuri jo mirties dieną reglamentuoja visus su palikimu susijusius klausimus, palikėjas turėjo teisę panaikinti ar atšaukti anksčiau sudarytą paveldėjimo susitarimą?

Nurodytos Europos Sąjungos teisės nuostatos:

ES sutarties 19 straipsnio 3 dalies b punktas

SESV 267 straipsnio b punkto pirma pastraipa

2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (toliau – Reglamentas Nr. 650/2012) 3 straipsnio 1 dalies d punktas

Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalis

Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 3 ir 4 dalys

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos:

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (Įstatymas Nr. 91/2012 dėl tarptautinės privatinės teisės) 2 straipsnis ir 73a straipsnis

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Įstatymas Nr. 89/2012 Civilinis kodeksas, toliau – Čekijos civilinis kodeksas), 1476, 1491–1497, 1537 ir 1538, 1576, 1642, 1643, 1646 straipsniai.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (Įstatymas Nr. 292/2013 dėl specialiųjų teismo procesų, toliau – Įstatymas Nr. 292/2013) 1 straipsnis, 2 straipsnio raidė f), 3 straipsnio 1 dalis, 98 straipsnio 1 dalies raidė a, 100, 101, 103, 110, 113, 138, 169 straipsniai.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (Įstatymas Nr. 358/1992 dėl notarų ir jų veiklos (notariato įstatymas), toliau – Įstatymas Nr. 358/1992), 4, 7, 8, 13, 35b straipsniai.

Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (Apylinkės ir apygardos teismų darbo tvarkos taisyklių reglamentas Nr. 37/1992, toliau – Reglamentas Nr. 37/1992), 90 straipsnis.

Cituojama nacionalinė literatūra:

M. Pfeifer, *Dědický statut – právo rozhodné pro přeshraniční dědické poměry*, Praha, Wolters Kluwer ČR 2017

R. Fiala, L., Drápal ir kt., *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720) Komentář*, 2-as leidimas, Praha, C.H. Beck 2022

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas:

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia prejudicinius klausimus, nes mano, kad tam, jog galėtų priimti sprendimą, būtinas sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės aiškinimo ar taikymo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, taip pat negalime kalbėti apie vadinamąją *acte clair* arba *acte éclairé*, kaip tai suprantama pagal 1982 m. spalio 6 d. ESTT sprendimą *Srl CILFIT ir Lanificio di Gavardo SpA*, C-283, ECLI:EU:C:1982:335.

Dėl pirmojo prejudicinio klausimo:

1. Pagal Čekijos civilinį kodeksą siaurąja prasme paskutinė valia dėl turto palikimo yra paveldėjimo susitarimas, testamentas ir kodicilas (Čekijos civilinio kodekso 1491 straipsnis), o bendras testamentas yra negalimas (Čekijos civilinio kodekso 1496 straipsnis). Atsižvelgiant į Reglamento Nr. 650/2012 3 straipsnio 1 dalies b punktą, bendras testamentas gali būti laikomas „paveldėjimo susitarimu“, ir šiuo atžvilgiu Austrijos Aukščiausiasis Teismas taip pat padarė panašias išvadas (žr. 2020 m. birželio 29 d. *Beschluss des Obersten Gerichtshofes*, bylos numeris 2 Ob 123/19f). Tačiau Čekijos doktrina prie paskutinės valios dėl turto palikimo plačiąja prasme priskiria ir kitus, Čekijos civilinio kodekso 1491 straipsnyje aiškiai nepaminėtus palikėjo teisinius veiksmus, kuriais jis reguliuoja santykius po savo mirties. Be testamento, paveldėjimo susitarimo ir kodicilo, jie apima, be kita ko, pareiškimą dėl **paveldėjimo teisės atėmimo** (žr. R. Fiala, L., Drápal ir kt., *Občanský zákoník IV*, p. 62).
2. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad protinga, teisinga ir atitinka visuotinai suprantamą paskutinės valios dėl turto palikimo institutą, pagal kurį palikėjas arba

pozityviai, paskirdamas įpėdinius, arba negatyviai, atimdamas iš įstatyminių įpėdinių (savo vaikų, galbūt tolesnių palikuonių) teisę į privalomąją dalį ir teisę paveldėti, Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 4 dalis, siejama su 3 straipsnio 1 dalies d punktu, turi būti aiškinama taip, kad paskutinės valios dėl turto palikimo sąvoka pagal šias nuostatas apima ne tik testamentą, bendrąjį testamentą ar paveldėjimo susitarimą, bet ir pareiškimą dėl paveldėjimo teisės atėmimo (tas pats pasakytina ir apie 83 straipsnio 3 dalį). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, pareiškimas dėl paveldėjimo teisės atėmimo yra viena iš neigiamo testamento formų, kuria palikėjas išreiškia kitiems savo valią, kad tam tikri asmenys, kurie kitu atveju paveldėtų iš jo pagal įstatymą, neturėtų paveldėti. Nagrinėjama situacija panaši į tą, kai palikėjas testamentu (bendruoju testamentu arba paveldėjimo susitarimu) paskiria tam tikrus asmenis paveldėti jo turta. Tiek testamentu (bendruoju testamentu arba paveldėjimo susitarimu), tiek neigiamu testamentu (t. y. taip pat pareiškimu dėl paveldėjimo atėmimo) palikėjas reguliuoja teisinį paveldėjimą savo mirties atveju, **tvarkydamas (teisinius) santykius po savo mirties.**

3. Čekijos doktrinoje paveldėjimo teisės atėmimo institutas pagal Čekijos civilinį kodeksą suprantamas kaip įstatyminio įpėdinio teisės į palikimą atėmimas (visiškas paveldėjimo teisės atėmimas) arba jo teisės į privalomąją dalį apribojimas (dalinis paveldėjimo teisės atėmimas). Pagal Čekijos civilinio kodekso 1643 straipsnio 1 dalį įstatyminiai įpėdiniai yra palikėjo vaikai, o jei vaikai nepaveldi, įstatyminiai įpėdiniai yra jų palikuonys. Palikėjo požiūriu, paveldėjimo teisės atėmimas gali būti suprantamas kaip tam tikra (galutinė) priemonė (*ultima ratio*), kuria palikėjas baudžia savo (nevertą) palikuonį, kurio elgesys atitinka bent vieno iš įstatyme numatytų paveldėjimo teisės atėmimo pagrindų požymius (R. Fiala, L., Drápal ir kt., *Občanský zákoník IV*, p. 388).

4. Vis dėlto Reglamento Nr. 650/2012 3 straipsnio 1 dalies d punkte aiškiai nurodyta, kad tik testamentas, bendrasis testamentas arba paveldėjimo susitarimas yra paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimas; šiame sąraše nėra, pavyzdžiui, kodicilo arba pareiškimo dėl **paveldėjimo teisės atėmimo**. Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 3 ir 4 dalyse vartojama sąvoka „paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimas“. Todėl kyla klausimas, ar minėtoje nuostatoje vartojama sąvoka „paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimas“ iš tiesų turėtų būti suprantama tik kaip Reglamento Nr. 650/2012 3 straipsnio 1 dalies d punkte nurodytų trijų rūšių (tipų) paskutinės valios dėl turto palikimo sąvoka ir ar šiuo pareiškimu negali būti bet koks kitas palikėjo teisinis veiksmas, kuriuo jis sutvarko santykius po savo mirties. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui atrodo nelogiška, kad sąvoka „paskutinė valia dėl

turto palikimo“ turėtų apimti testamentą (kuriuo palikėjas paskiria įpėdinius, o galbūt ir testamentinius įpėdinius) ir kartu neturėtų apimti pareiškimo dėl paveldėjimo teisės atėmimo (kaip vienos iš negatyvaus testamentu formų), kuriuo palikėjas atima iš įpėdinio įstatyminę teisę į palikimą ir teisę į privalomąją palikimo dalį, jei **palikėjas ir šiuo būdu pareiškia paskutinę valią dėl turto palikimo.**

Dėl **antrojo** prejudicinio klausimo:

1. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, antrasis klausimas būtų susijęs su aiškinimu, kokia teisė taikytina paveldėjimui, jei palikėjas iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. padarė kelis paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimus, kurie susiję su asmeniu, turinčiu daugiau nei vieną pilietybę.
2. Palikėjas iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. galėjo padaryti kelis paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimus ir, jei jis tuo metu buvo kelių valstybių pilietis, galėjo padaryti tokius pareiškimus pagal kelių valstybių, kurių pilietis jis tuo metu buvo, teisę. Todėl kyla klausimas, kurios valstybės teisė taps paveldėjimui taikytina teise palikėjo mirties momentu, kaip numatyta Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 4 dalyje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro prielaidą, kad paveldėjimui taikytina teisė turėtų būti ta nacionalinė teisė, pagal kurią palikėjas paskutinį kartą pareiškė paskutinę valią dėl turto palikimo iki 2015 m. rugpjūčio 17 d. Kadangi palikėjas L. K. kartu su žmona E. K. 1999 m. lapkričio 2 d. pagal Vokietijos teisę (pas Vokietijos notarą) sudarė bendrą testamentą, o 2015 m. birželio 23 d. palikėjas pas Čekijos notarą pagal Čekijos teisę padarė pareiškimą dėl paveldėjimo teisės atėmimo, laikoma, kad kaip paveldėjimui taikytina teisė, kaip apibrėžta Reglamento Nr. 650/2012 83 straipsnio 4 dalyje, buvo pasirinkta Čekijos teisė.

Dėl **trečiojo** prejudicinio klausimo:

1. **Viena vertus**, nagrinėjama nuostata, ypač Vokietijos Federacinėje Respublikoje, doktrinos požiūriu aiškinama taip, kad jos tikslas – užtikrinti teisinį tikrumą, ir todėl reglamentas turėtų būti taikomas ir tais atvejais, kai dėl paveldėjimui taikytinos teisės pasikeitimo palikėjas neprarado teisės pareikšti paskutinę valią dėl turto palikimo, tačiau pasikeitė naudojimosi šia teise sąlygos. Remiantis šiuo aiškinimu, taip pat ir šiuo atveju, paskutinės valios dėl turto palikimo atveju (bendrojo testamentu sudarymo metu) taikytina teisė būtų toliau taikoma paskutinės valios dėl turto palikimo atšaukimui ar keitimui. Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sutinka, kad galėjimas pareikšti testamentinę valią pagal Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalį turi būti aiškinamas taip, kad jis netaikomas vėlesnio taikytinos teisės pasikeitimo poveikiui asmens

galėjimui pakeisti ar atšaukti paskutinę valią dėl turto palikimo. Tai reiškia, kad jei palikėjas gali sudaryti testamentą, jis visada gali bet kada vėliau atšaukti ar pakeisti paskutinę valią dėl turto palikimo.

2. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia pabrėžia, kad Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalyje iš pradžių buvo numatytas priešingas scenarijus nei nagrinėjamoje paveldėjimo byloje. Taip buvo siekiama apimti situaciją, kai palikėjas, kuris pagal paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimo metu taikytiną teisę buvo testamentiškai veiksnus ir galėjo pareikšti paskutinę valią dėl turto palikimo, dėl pasikeitusios paveldėjimui taikytinos teisės neteko testamentinio veiksnumo, todėl negalėjo atšaukti ar pakeisti savo pareiškimo dėl paskutinės valios dėl turto palikimo. Remiantis Vokietijos doktrina (kuria remiasi palikėjo vaikaičių advokatas), šios nuostatos tikslas (taip pat) galėtų būti teisinio tikrumo užtikrinimas, ir, atsižvelgiant į šį tikslą, aptariamasis reglamentas būtų taikomas ir tais atvejais, kai dėl paveldėjimui taikytinos teisės pasikeitimo palikėjas neprarado testamentinio veiksnumo pareikšti paskutinę valią dėl turto palikimo, tačiau pasikeitė naudojimosi šia teise sąlygos. Pagal Vokietijos doktriną pirminio valios dėl turto palikimo pareiškimo metu (t. y. tuo metu, kai buvo sudarytas bendras sutuoktinių testamentas) taikytina teisė turėtų būti toliau taikoma ir testamentinės valios panaikinimui arba pakeitimui. Tačiau šiam požiūriui pritaria ne visi. Be to, netgi M. Pfeifer sutinka, kad jei asmuo galėjo pareikšti paskutinę valią dėl turto palikimo pagal taikytiną teisę tuo metu, jis gali bet kada vėliau pakeisti ar atšaukti šį pareiškimą, neatsižvelgdamas į atitinkamas taikytinos teisės nuostatas palikimo pakeitimo ar atšaukimo metu. Jei palikėjas buvo testamentiškai veiksnus, jis visada galės bet kada vėliau atšaukti ar pakeisti paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimą (M. Pfeifer, *Dědický statut*, p. 173).
3. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, iš Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalies **nekyla** išvada, kad „visiems laikams“ turėtų būti „užkonservuotas“ palikėjo veiksnumo apribojimas pagal teisę, kuri būtų buvusi taikoma palikėjo turto paveldėjimui jo mirties atveju paveldėjimo susitarimo sudarymo dieną, nepaisant to, kad pagal teisę, taikytiną visiems palikėjo paveldėjimo klausimams jo mirties metu, palikėjas turėjo teisę nutraukti (atšaukti ar pakeisti) paveldėjimo susitarimą.
4. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sutinka, kad pagal Reglamento Nr. 650/2012 26 straipsnio 2 dalį veiksnumas turi būti aiškinamas taip, vėlesni taikytinos teisės pakeitimai nedaro poveikio jo galėjimui keisti ar atšaukti paskutinės valios dėl turto palikimo pareiškimą.

Dėl įgalioto teismo komisaro, veikiančio *Obvodní soud pro Prahu 1* (Prahos 1 apylinkės teismas) vardu, teisės pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą:

1. Remiantis Įstatymo Nr. 292/2013 1 straipsnio 1 dalimi, pagal šį įstatymą teismai nagrinėja ir sprendžia šiame įstatyme numatytus teisinius klausimus. Pagal Įstatymo Nr. 292/2013 100 straipsnio 1 dalį pirmosios instancijos teismo veiksmus paveldėjimo bylose kaip teismo komisaras atlieka teismo įgaliotas notaras, išskyrus atvejus, kai šiose nuostatose numatyta kitaip. Įstatymo Nr. 292/2013 100 straipsnio 2 dalyje nurodytos išimtys, kurioms netaikoma Įstatymo Nr. 292/2013 100 straipsnio 1 dalis, ir į šį sąrašą nepatenka prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimas Europos Sąjungos Teisingumo Teismui; todėl įgaliotas teismo komisaras turi teisę tai padaryti. Remiantis Įstatymo Nr. 292/2013 101 straipsnio 2 dalimi, prasidėjus procesui, teismas nutartimi, kuri neįteikiama, priima sprendimą dėl notaro paskyrimo.
2. Įstatymo Nr. 292/2013 103 straipsnio 4 dalyje numatyta: „**Notaras, kandidatas į notarus, notaro stažuotojas ir notaro darbuotojas, išlaikęs kvalifikacinį egzaminą pagal kitas įstatymų nuostatas, paveldėjimo bylose, veikdamas kaip teismo įgaliotinis, turi visus įgaliojimus, kuriuos turi teismas, kaip valstybės institucija, vykdydamas teisminę valdžią**“.
3. Reglamento 37/1992 90 straipsnio 1 dalyje numatyta: sprendime dėl paveldėjimo nurodomas teismo komisaro vardas ir pavardė, jo notaro biuro adresas ir faktas, kad paveldėjimo teismas jam pavedė eiti teismo įgaliotinio pareigas paveldėjimo byloje. Teismo pranešime dėl galimybės pateikti skundą kaip skundo pateikimo vieta nurodomas paveldėjimo bylą nagrinėjančio teismo adresas ir teismo įgaliotinio notaro biuro adresas. Rašytinį sprendimo paveldėjimo byloje nuorašą pasirašo teismo komisaras, pagal Įstatymo Nr. 358/1992 24 straipsnio 1 dalį paskirtas notaro pavaduotojas, asocijuotas notaras arba kandidatas į notarus, kurį notarų rūmai paskyrė pavaduoti notarą.

<...>